

Két vacsora a *Fehér hajóban*, avagy Fábián Marcell rendőrparancsnok rejtélyes esete

(Regényrészlet)

Marcell elég tisztán emlékezett gyerekkorából, milyen egy katolikus plébánia hangulata. Levegőjében mintha örökké tömjénillat úszott volna, tiszta volt és takaros, akárha nem is halandó ember lakott volna benne, hanem testetlen kísértet, mely nem hagy nyomokat maga után. És amikor a nővéreket vasárnaponként elkísérte a paplakba, folyton úgy érezte, mozdulatait rejtett tekintetek fürkészik a falak mögül. Johanna nővér, akinek egyszer megvallotta szorongását, elmagyarázta neki, ez azért van, mert még kicsi, és képes megérezni Isten jelenlétét, azt, hogy az Úr látja őt, és vigyáz rá. Marcell ettől nem nyugodott meg. Jobban szeretne volna, ha Isten nem leskelődik utána. És az atya otthona mindig olyan pedánsan rendbe volt rakva. A tárgyak soha nem mozdultak el kijelölt helyükről. Az ingaóra ütemes, egyenletes kattogása a plébánia falán pedig arra emlékeztette, miközben a magas széken ült, a kockára vágott vajos kenyeret majszolta és a lábát lóbázta a föld fölött, hogy még az idő is tökéletesen egyforma szeletekre van beosztva.

Egy görögkeleti pap otthonában azonban most járt először. Meglepődött, mennyire hétköznapi, emberközelinek találta. A szerb pópa háza arról árulkodott, hogy benne egy hűsvér, egészségesen hanyag férfi lakott. Amilyennek az Úr a férfit megteremtette. Emitt egy pár lerúgott papucs hevert a földön, amott két fekete zokni. A komód szélén egy otthelyezett poharat talált, az alján beszáradt borseprő piroslott. A cserépkályha tűznyílása előtti parázsfogóra kiszóródott a hamu, jutott belőle a rongypokrócra is. A fal melletti keskeny ágy nem volt bevetve, a gyűrött ágyneműn levetett köntös hevert. Az egész ház illata annyira különbözött egy katolikus plébániáétól. A bútorok anyagába, a terítők szövetébe az évek során beivódott másfajta ételek kigőzölgése tette volna? Vagy a mindent átható, markáns dohányszag? Ha nem röstellte volna, még a falra akasztott ikonokat is megszagolja. Hátha az olajfesték, vagy a régi fa okozza, amire a képek készültek.

Mindazonáltal kényelmetlenül érezte magát a pópa otthonában. Oda nem illőnek. Aminek talán az is oka lehetett, hogy a ház gazdája holtan feküdt a szomszéd szobában.

Marcellnek korábban is támadtak már hasonló, kellemetlen érzései friss tetthely vagy halott közelében. Ilyenkor valami azt súgta neki, hogy az igazság feltárásának szándéka, bármily őszinte és nemes cél vezérli is, szembemegy egy másik, ugyancsak jelenlévő akaratral: a távozó lélek nyugalmat követelő igényével. A fölfelé meredő tollszárak, a tintatartó, a pecsétfoltos itató a súlyos, de lakozásában már igencsak megkopott íróasztalon, amely mögött az öreg pópa évtizedeken keresztül fogadta híveit, a kormos üvegű petróleumlámpa, melynek kanóca teljesen leégett, a hamutál, benne a félig elszívott szivarkával, a *Venac* múlt heti száma, mellette a Karlócai Szerb Kongresszus fejlécével ellátott sárga levélpapír, teleírva cirill betűs sorokkal, amely úgy hevert ott, odaajtván az asztalon, mintha a pópa éppen azt olvasta volna, amikor az éjszaka közepén megzavarták, de még a karosszék is, a támlájára akasztott fekete felöltővel azt sugallta a maga konok némaságával, hogy bármit feltételez is Marcell önmagáról és feladatáról, semmi keresnivalója itt. Az elhunyt lelke még nem hagyta el a házat, s továbbra is megköveteli magának a szeméremhez, magánéletéhez való jogot.

Amúgy meg, nyugtatgatta magát Marcell, ha a halott pópa lelke itt bolyongott is még a ház falai között, nem volt oka szemrehányást tenni. Tászkája a kellékeivel ott pihent az ajtó mellett, ki se nyi-

totta, amióta megérkeztek. Nem volt szükség rá, hogy felforgassa a bútorokat, széthányja az áldozat személyes holmiját, nyomok után kutatva. A főnök maga akart a dolog végére járni, hagyományos módszerekkel, minden babramunka és felesleges szöszmötölés nélkül. Nem is értette, miért kellett megtennie ekkora utat, órákon át zötykölődni a kocsin, hogy aztán tétlenül csámborogjon egy halott házában.

Az ablakhoz lépett, és az üveget félig eltakaró függöny fölött kilesett a templomudvarra. Az ablak magasan állt, hogy kiláthasson rajta, ujjával le kellett nyomnia kicsit a függőnypálcát. Fű, virágágyások, egy kőfeszület a kert végében. Közvetlenül az ember nagyságú Krisztus-szobor mögött vastag sövényfal zárta el a kilátást az utcára. Az ágyások előtt egy rönkpad, mellette egy fiatal, magányos diófa árválkodott. Vékony, szanaszét meredező ágain még himbálózott néhány megszáradt, helyéhez makacsul ragaszkodó levél. Az ablaktól jobbra a templom oldalhajójának fehérre meszelt fala magasodott az ablakkeret fölé. Amikor elfordult az ablaktól, tenyéryni párafoltot hagyott maga után az üvegen.

Visszament az ajtóhoz, és kilépett a gangra.

A két csendőr cigarettázva álldogált a kútnál, az udvar végében, halkán beszélgettek. Mintha tükkörképei lettek volna egymásnak: egyik kezükkel puskájuk vállszíjába kapaszkodtak, a másikban a cigarettájuk füstölgött. Arccal a baromfiudvar felé fordultak. A szalmakazal, a csűr, a kapirgáló csirkék vagy a hápogó kacsák a drótkerítés túloldalán nyilván több izgalommal bírtak a számukra, mint ami a hátuk mögött, a nyári konyhában zajlott.

Lichtneckert doktor a gang végében, a pópa nádfonatú székében ült, és a *Bácska* pénteki számát olvasta. Kerek szemüvege az orra hegyén, puhakalapja az asztalon, orvosi táskája a szomszédos széken. Ritkás, ősz hajába bele-belekapott a szél. Nem zavartatta magát, és nem is foglalkoztatta semmi az újságján kívül, bizonyára szeretett volna már minél messzebb lenni innen.

Hideg volt, Marcell begombolta mellén a kabátot.

A folyó irányából, a nyárfák csúcsai mögül egy csapat varjú bukkant elő, és kavargva-károgva berepült a falu fölé. Marcell egy darabig figyelte a varjúörvényt, majd amikor eszébe jutott, hogy maga is rágyújt, csatlakozik a két csendőrhöz, kivágódott a szemközi melléképület ajtaja, és Winter úr bukkant elő a nyári konyhából. Mackós lépteivel átvágott az udvaron, egyenesen feléje. Kalapját mélyen a fejébe nyomta, menet közben lehúzta jobb kezéről a fekete bőrkesztyűt, és a zsebébe gyúrte.

A gang lépcsőjéhez érve megállt, kabátjából elővett egy félig elszívott szivart, és meggyújtotta. Marcell leballagott hozzá.

Winter úr, anélkül, hogy a szivart kivette volna a szája sarkából, így szólt:

- Hozzájuk sem nyúltam. Intézzék el ezt a rációk egymás között.
- Beismerték?
- Sima ügy. A házvezetőnő már két pofon után vallott, csak úgy ömlött belőle a szó. A fickó eleinte tagadott, de végül feladta. Lefogadom, szeretők voltak.
- Hát a pénz?
- Elmegyünk érte.
- De hova?
- Az asszony házába.

Néhányat még beleszívott a szivarba, majd eltaposta a csikket, és elindult a kapu felé. Marcell követte.

Amint kiléptek az utcára, belebotlottak a gyülekezetbe. Vagy két tucat ember álldogált a ház előtt, nők, férfiak vegyesen. Egyszeriben minden fej feléjük fordult.

- Na tágulás, emberek! Menjenek haza! – mondta nekik Winter úr.
- Senki nem mozdult.
- Nem hallják? – emelte fel a hangját, s két karját széttárta, mintha terelni akarná őket. – A mise ma elmarad. Oszoljanak!
- Talán nem értenek magyarul.
- Nem az anyjuk valagát! Gotovo, gotovo, popa umro!
- A közönség felmorajlott. Egyikük, nagy, fekete bajusszal, közelebb lépett. Lekapta a fejéről a kalapját, s mondott valamit szerbül.

- Tudsz magyarul? – kérdezte vissza Winter úr.
A férfi bizonytalanul bólintott.
- A pópát az éjszaka meggyilkolták – mondta neki lassan. – Elvágta a torkát. Kirabolták. A tettesek megvannak, az alparancsnok most vallatja őket.
A férfi a tömeghez fordult, és tolmácsolta az elhangzottakat. A feketébe öltözött asszonyok hangos siránkozásba, jajveszékésbe kezdtek, s szaporán hányták magukra a keresztek. A férfiak tekintete elsötétült, kiabáltak és az öklüket rázták a ház irányába. Winter úr figyelmen kívül hagyta a népharagot, s utat vágott maguknak a lármázó emberek falán.
- Tapintható a lincshangulat – figyelmeztette Marcell, miután maguk mögött hagyták a csődületet.
Winter úr legyintett.
- Csak a szájuk nagy. Egy ideig még hergelik egymást, aztán hazamennek. Milorád különben is az ő kutyájuk kölke, majd lerendezik egymás között.
Szótlanul ballagtak tovább a téglajárdán. Alacsony, fehér, nádfödeles házak mellett haladtak el, az út mentén szilvafák sorakoztak. A megfeketedett léckerítések mögül tehénbögés, kutyaugatás hallatszott.
- Az asszony háza?
- Az utolsó előtti, az utca végén. Özvegy, mint a pópa. Szerintem mindkettőnek a szeretője volt. A papé is, meg a legényé is. Kétezer négyszáz koronáért, ennyiért ölték meg. Az ő ötlete volt.
- Az asszonyé?
- Azé. A pópa nem volt szegény ember, sok földje van. Vagyis volt. A felvásárló a héten hozta neki a búzapénzt. Az asszony a házvezetőnője volt, tudott róla, arról is, hol tartja a pénzt. Rá akarták kenni a sátoros cigányokra, itt tanyáznak a falu szélén. Ők ketten meg elhúztak volna, mint a vadlibák, Amerikába. Már egy ideje tervezték, hogy kimennek. Mert most ez a mód. A kivándorlási ügynökök sorra járják a házakat, szervezik az utakat. Tőlük az ember díszkréciót is vehet, kétezer négyszáz koronából arra is futotta volna. Azok megszerzik az útleveleket, ismerik a módját. Egyik nap még itt vannak, másnap meg már úton a tenger felé. Ha feljutnak egy hajóra, bottal üthették volna a nyomukat.
- Azt tudták, hogy a pap Milorád rokona?
Winter úr megrázta a fejét.
- Ez lett a vesztük.
Az utolsó előtti ház ugyanolyan volt, mint a többi az utcában, csak valamivel elhanyagoltabb. Winter úr lenyomta a kilincset, mire a léckapu nyikorogva kinyílt. Egy sárga korcs futott eléjük, éles fejhargon vakkantott rájuk néhányat, majd elkotródott az útjukból. Hepehupás volt az udvar, ritkás fű nőtte be. Kocsinyom nem volt rajta, szekér azon nemigen járt. A hátsó udvaron nem állt góré, sőt semmilyen gazdasági épület, felverte a gaz, csupán néhány kopasz nyakú tyúk kaparászott benne.
A ház ajtaja kinyílt, és egy tízéves forma fiú lépett ki eléjük. Bocskor és kabát volt rajta, szemmel láthatólag egyik sem az ő mérete.
- A Milica fia vagy? – kérdezte Winter úr.
A gyerek nem felelt, csak rájuk meredt.
- Nem érti.
- Az anyja nevét csak ismeri! – mordult fel Winter úr, majd mutatoujjával a gyerek mellére bökött.
- Milica. Majka, Milica.
A fiú bólintott. Winter úr félretolta az ajtóból, mintha azzal, hogy a gyerek rábólintott a kérdésére, arra is engedélyt kapott volna, hogy átlépje a ház küszöbét. A bejárati ajtó alacsony volt, meg kellett hajolniuk, hogy bejussanak a szűk, sötét konyhába.
- Keressünk egy kék mázas, lefordított vándlingot!
Félhomályban botorkáltak egy darabig, mire a kemence melletti asztal alatt ráleltek a vándlingra. Marcell lehajolt, fölfordította az edényt. Alatta egy szitát talált, az alatt pedig, konyharongyba csavarva, a kétezer négyszáz koronát.
- Ostoba nője! – csóválta a fejét Winter úr. – Jól eldugta!
- Vagy nem volt ideje komolyabb rejtekhelyet keresni.
- Ja. Lehet. Végül is a vallomása alapján éjfélkor engedte be a szeretőjét a paplakba. Azt mondta, ittak egy kis pálinkát, hogy bátorságot gyűjtsenek, majd fölmentek a főépületbe, hogy álmában lep-

jék meg a pópát. Ott tévedtek, hogy az öreg ébren volt, olvasott a dolgozószobájában. Dulakodtak, leütötték, de a komának elszállt a bátorsága, nem mert végezni vele. Mer' hogy a pap mégsem egy disznó, hogy csak úgy lebökje. Mire a nőnek sikerült meggyőznie, hogy nincs más lehetőségük, mert hiszen a pap felismerte őket, és a fickó rászánta magát végre, hogy elvágja az eszméletlen pápa torkát, egy óra is elmúlt. És föltételezem, mindketten be voltak gyulladva rendesen. Amennyire gyanítom, eszüknél sem voltak, amikor kimenekültek a házból.

– Ezért volt leégve a petróleumlámpa kanóca. Elfelejtették eloltani – állapította meg Marcell.

Winter úr erre csak hümmögött egyet, majd fogta magát, és kifordult a konyhából. Marcell a kabátja belső zsebébe gyúrta a pénzt, aztán követte.

Az udvaron egy pillanatra megállt, mert Winter úrnak nyoma veszett. A kölyköt viszont ott találta, ahova félrelökték. Mintha odagyökerezett volna a fal mellé. Tekintetük találkozott, és Marcell dühöt, haraggal vegyes félelmet olvasott ki a másikéből.

Winter úr a ház mögül bukkant elő, a nadrágját igazgatta.

– Nem hazudott a ringyó. Azt mondta, miután hazaért, hajnalig hányt a ház mögött, rosszul volt, alig tudott magáról. A legtöbben el sem tudják képzelni, mennyi vér folyik ki egy emberből, ha elvágják a torkát. Tényleg kicsit más, mint egy disznóölés.

Elindultak a kapu felé, amikor meghallották a gyerek hangját. Visszafordultak.

– Mit mond? – kérdezte Marcell.

A gyerek úgy állt a fehér fal előtt, mintha valaki ott felejtett árnyéka lett volna. Szeméből potyogtak a könnyek.

Megint mondott valamit, akadozó, elcsukló hangon.

– Majka? – kérdezte vissza Winter úr. – Az anyját keresi. Azt hiszem.

Winter úr néhány intéssel nyugtatni próbálta.

– Lesz majka, lesz! Te most csekaj, csekaj, érted? Itt maradj!

– Csak van valaki rokona.

– Biztos. A gyámügy majd lerendezi. Nem a mi dolgunk.

Otthagyták a gyereket a fal mellett, és kiléptek az utcára. Alig csukták be maguk után a kaput, amikor lövés dörrent az utca végéről. És még mielőtt felocsúdtak volna, követte egy újabb.

– Azistenit! – kiáltotta Winter úr, de már akkor mindketten futottak a paplak felé. Figyelembe véve társa súlyfeleslegét, Marcell hamar leelőzte kollégáját, s mire a pap házához ért, Winter úr jó ötven lépésre lemaradt mögötte.

A csődület a ház előtt a kapuhoz próbált nyomakodni, a két csendőr, puskáját keresztben tartva maga előtt, igyekezett feltartóztatni az ostromot. Marcell félrerántott az útjából néhány férfivállat, s befurakodott az emberek között. Amikor a kakastollasok utat engedtek neki, szinte beesett az udvarra, de ott meg is torpant azonmód.

Az udvar végében, a drótháló előtt két öltözet ruha hevert a földön. Egy szürke, véres ing fekete pantallóval, mellette egy kék szoknya, piros blúzzal. Lichtneckert doktor hajolt följük. Marcell keresztet vetett, de nem ment közelebb. Csak állt, és nézte Veszelinovics Milorád alparancsnokot, ahogy a testek mellől elindul feléje, és revolverét menet közben a hóna alá csatolt pisztolytáskába dugja. Zakó nem volt rajta, vérfoltos, hófehér ingének bő ujját lobogtatta a szél.

– Szöktek, Márszel – mondta neki, amikor elébe állt.

Marcell hallotta maga mögött Winter úr szapora szuszogását.

– Ha átjutnak a kerítésen – magyarázta az alparancsnok, s kezével a hátsó udvar és a kertek alja felé intett –, a folyóig meg sem állnak. Elkötnek egy csónakot, aztán irány Szrbija. Megállítottam őket. Világos, Márszel?

Milorád alparancsnok beletúrt a hajába, majd körülnézett, mintha keresne valamit.

– Hol a kurva kalapom?

Marcell kivette zsebéből a köteg pénzt, és átnyújtotta az alparancsnoknak.

– Nem hazudott? Ott volt, ahol mondta?

Marcell bólintott, és a másik vállá felett látta, ahogy a doktor hanyatt fordítja a férfi testét. Az utcán a láрма egyre hangosabb lett.

– Ezek odakinn nem nyugszanak – dűnnyögte Winter úr a háta mögött.

Milorád a kapu felé indult.

– Majd én beszélek a fejükkel!

A két csendőrt úgy kellett félretolniuk, hogy kiléphessenek az utcára. Amint a kintiek megpillantották Milorádot a vérpettyes ingében, menten elnémultak. Az meg hangosan beszélni kezdett hozzájuk, amiből Marcell egy szót sem értett. Integtetett is feléjük, meg egyszer tenyerével a pisztolytáskájára csapott. Miután elhallgatott, nem telt bele fél perc, és a tömeg oszolni kezdett. Egy szó nélkül, lesütött tekintetekkel, mintha elszégyellték volna magukat, elkotródtak a paplak előtt.

Amikor visszatértek az udvarra, Lichtneckert doktor várta őket. Zsebkendőjével a szemüvegét törölgette.

– Meghaltak? – kérdezte tőle Milorád.

– Meg.

– Akkor itt már semmi dolgunk. A többit a helyiek elintézik.

A csendőröket pár szóval utasította, hogy táviratozzanak a szolgabírónak, aki majd értesíti az elhunyt rokonságát.

– Mehetünk is – mondta ezután. – Márszel holnap majd megírja a jegyzőkönyvet, igaz? És most keressük meg a kurva kalapomat!

Már egy órája a kocsiban zötyögtek, és legalább még kettő hátra volt Zomborig. A fogat néha nagyokat billent a hepehupás úton. Marcell az alparancsnokkal szemben ült, mellette a doki szundikált, a túloldalt Winter úr lapozgatta a doktortól kölcsönkért újságot. Mintha feladatul kapták volna Miloráddal, hogy mindketten kifele bámuljanak az ablakon, és a kopár szántóföldeket, meg a ritkás akácerdőket tanulmányozzák. Marcell azonban nem sokat látott a kinti tájból, a lovak patái másfelé repítették gondolatait. Minden bizonnyal Milorád alparancsnok sem volt ezzel másképp, mert egyszer csak megszólalt, de olyan halkán, hogy talán csak Marcell hallhatta egyedül a kocsiban.

– Még csak nem is szerettem az öreget.

Marcell rápillantott. Milorád nem vette le a tekintetét az ablaküvegről, amikor folytatta:

– A legzsugoribb alak volt, akit ismertem. Persze, halotról vagy jót, vagy semmit, Isten nyugosztalja a vén kurafit! De még a két fia is azért hagyta magára, mert elviselhetetlen volt a természete. Az egyik menyét megverte a botjával, amiért az a vásárban kalapot vett magának a konyhapéznéből. Tudja, ilyen szalmakalapot, selyemvirággal, ami most divatos. Lefogadom egyébként, hogy legalább tízszer annyi korona van eldugva valahol a házában, mint amennyiért most megölték! Olyan helyen, amit soha senki nem fog megtalálni.

Marcellnek eszébe jutott a pópa háza előtt tüntető tömeg.

– A hívei mégis szerették.

– Mert goromba volt és nagytörvényű. Az enyémeeknek ez kell. Hogy valaki vezesse őket. Gondolkodjon helyettük, és hozza meg a döntéseket. Közben ki tudja, hánynak a feleségét hágtá meg az évek során! Nagy kujon volt az öreg. Ha mindent összeadunk és kivonunk, csak azt kaptá, ami kijárt neki.

Marcell majdnem kimondta a kérdést, ami önkéntelenül is megfogalmazódott benne, de az utolsó pillanatban visszaszívta. Milorád azonban a gondolataiban olvasott, mert ráemelte mélykék tekintetét, pödört egyet a bajuszán, és így szólt:

– Meg kellett tennem. A vér kötelez. Érti ezt maga, Márszel?

Marcell kereste a szavakat, de a főnöke ismét megelőzte.

– Nem, honnan is értené – azzal visszafordult az ablak felé.

Winter úr, befejezván az újság tanulmányozását, látványosan összehajtotta azt, majd Marcellre sandított, s mikor tekintetük találkozott, egy pillanatra felvonta a szemöldökét. Aztán elfordult, s ő is kifele kezdett bámulni a maga ablakán.

Zomborig már meg sem szólaltak.